

Els torturadors del franquisme

Molts policies de la franquista Brigada Político-Social, aplicadors entusiastes de la tortura, tenen avui càrrecs de responsabilitat. La represa del cas d'Enrique Ruano, que va inspirar la cançó *Què volen aquesta gent*, i la mort del "Superagent" Conesa n'ha fet tornar a parlar.

El 27 de gener, mentre la majoria dels treballadors secundava la vaga general convocada pels sindicats, era enterrat en un cementiri de Madrid el policia Roberto Conesa Escudero, més conegut com "el Superagent" Conesa, antic cap de la Brigada Político-Social (BPS) del règim franquista i, sens dubte, el policia més poderós de la transició democràtica espanyola. En l'últim adéu, cap representant del Ministeri de l'Interior va assistir al sepeli.

Nascut el 1917, Roberto Conesa va ingressar en la Policia el 1939, va fer tota la carrera dedicat a la repressió política i aviat va pujar a comissari. Durant els anys quaranta i cinquanta són nombrosos els testimonis que parlen del policia Conesa com un funcionari avesat a torturar personalment els sindicalistes i polítics d'esquerra que detenia. Al llarg de la seua dilatada activitat professional, la seua petja va quedar patent entre els militants del PCE i CC OO, i en les investigacions sobre l'assassinat de Carrero Blanco i l'atemptat del carrer del Correo. També, durant cert temps, va treballar a Santo Domingo per a la policia del dictador Leónidas Trujillo.

Des dels anys 60, Conesa s'havia convertit en mà dreta i successor del comissari principal Saturnino Yagüe, cap de la BPS entre 1963 i 1975 i creador de la Brigada de Estudiantes, organitzada per "caçar els rojos" de la universitat. Cap de la BPS fins el 1976, en què va ser dissolta, Conesa va ser enviat a València com a cap superior de Policia, abans que arribara el seu gran moment estel·lar durant el moment més crític de la transició democràtica espanyola. Perquè el Superagent Conesa va saltar a l'estrellat l'11 de febrer de 1977, després de la matança d'Atocha, quan va aparèixer al costat del ministre de l'Interior, en aquell moment Rodolfo Mar-

tín Villa, en la conferència de premsa que va anunciar la desarticulació dels GRAPO i l'alliberament del president del Consell d'Estat, Antonio Maria de Oriol y Urquijo, i del president del Consell de Justícia Militar, general Emilio Villaescusa, segrestats per aquella organització.

Jubilat el 1979 després d'un conat d'infart, la darrera aparició pública de Roberto Conesa va tenir lloc al febrer del 1985, durant la celebració a Barcelona de les noces d'argent del conegut ultradretà Alberto Royuela, on el Su-

quisme encara manen

peragent va compartir taula amb feixistes com Mariano Sánchez Covisa, Stefano della Chiaie i amb el seu antic company de la Brigada Político-Social, el també famós comissari jubilat Antonio Creix. Eren, com ell mateix va dir llavors, els seus grans amics.

El trànsit professional de Roberto Conesa, des del franquisme i durant la democràcia, resulta d'una exemplaritat sinistra. Després dels alliberaments d'Oriol i de Villaescusa, el 1977 va ser nomenat comissari general d'Informació pel Govern democràtic d'UCD; el

Roberto Conesa saluda Rodolfo Martín Villa, aleshores ministre espanyol d'Interior. Fou el seu moment estel·lar.

ARXIU

van condecorar amb la Medalla d'Oro al Mérito Policial i, el 1978, el van traslladar al País Basc per dirigir la lluita contra ETA. Com ell, els més destacats membres de l'antiga BPS que encara estaven en edat laboral, lluny de ser separats de la Policia, van passar directament a dedicar-se a la lluita antiterrorista, van establir-se al País Basc i hi aplicaren els seus coneixements i els seus mètodes al servei dels seus antics enemics antifranquistes.

Conesa formava part d'una generació de la Policia, una ventregada ultra en què van destacar, principalment, l'esmentat Creix, Federico Quintero Morente —cap superior de Policia de Madrid— i els comissaris Anechina, Sainz, Maestro i Polo. Homes temuts i, per la seua edat, jubilats ja, però que van deixar al darrere una nodrida descendència en persones com els comissaris Ballesteros, Martínez Torres, Solsona, Garrido, Escudero, Álvarez, Lesmes (A12GO-7.031), Sandoval (A12GO-5.933)... o de l'inspector Juan Antonio González Pacheco, més conegut com *Billy el Niño*.

Tots ells, en jubilar-se els seus caps, van arribar als màxims càrrecs policíacs, van ocupar llocs de responsabilitat, es van escampar per la península com a caps superiors de policia, van escalar la cúpula o es van dedicar a treballs de màxima confiança. La continuïtat estava garantida. Avui alguns d'aquests "fills de Yagüe" continuen ocupant llocs clau, o apareixen relacionats amb foscos assumptes d'estat, com ara la creació dels GAL o l'anomenada "xarxa d'escoltes telefòniques" desarticulada recentment a Barcelona.

De l'anticomunisme a l'antiterrorisme. D'aquesta generació, el número u en l'escalafó actual de la Policia, l'ocupa Manuel García (A12GO-6.553), únic policia en actiu que posseeix la Cruz de Oro Policial, i actual director del Gabinet d'Informació i Operacions Especials de la Secretaria d'Estat per a la Seguretat, dirigida per Rafael Vera fins que recentment va dimitir.

Nascut al poble de Pulianillas (Granada), el 15 de febrer de 1935, Ballesteros va ingressar en la Policia el 5 de setembre de 1958 com a sots-inspector de segona, quan estudiava cinquè curs de dret, i va desenvolupar la seua activitat en la BPS de València, on, juntament amb altres inspectors de "la Social", Ballesteros va ser denunciat el 16 de maig de 1971 per tres estudiants d'Econòmiques de la Universitat de València que ell va detenir.

Així, José Luis Monzón, de 20 anys, en la

seua declaració judicial, va dir: "Que l'inspector Solsona —es refereix a Benjamín Solsona Cortés (A12GO-6.627), que seria cap superior de Policia de Bilbao— li va colpejar el cap contra la paret diverses vegades... el mateix inspector li va fer la tortura denominada de "l'ànec" fent-lo caminar durant tres hores pels passadissos de la Prefectura (...), on els inspectors Manuel Ballesteros i Jacinto López Acosta van començar a pegar-li cops i punyades al ventre i als testicles." El mateix Monzón va declarar a la revista *Valencia Semanal*: "Mentre em pegava, Ballesteros deia: 'A mi me gusta, esto es lo mío'. Ángel Guardia Cortés, de 18 anys, va declarar que "el policia Manuel Ballesteros li va pegar una pallissa, a més de les bufetades de rigor tots els dies, fins que va firmar la declaració". I el tercer estudiant, Juan José López Hernando, de la mateixa edat que l'anterior, va denunciar: "Els mals tractes rebuts als despatxos de

Manuel Ballesteros. Tot i el seu passat antidemocràtic, els socialistes li van encomanar la Prefectura d'Operacions Especials.

la Brigada Político-Social per Jacinto Acosta i per Benjamín Solsona, entre altres, van consistir en cops que els van pegar a l'estómac, a les orelles, a la cara i al coll."

Les denúncies contra els mètodes de Ballesteros a València durant els primers anys de la dècada dels setanta van arribar també a les planes del diari *Levante*, quan Manuel Ballesteros va substituir Conesa a la Comissaria General d'Informació. Antonio Palomares, diputat i dirigent comunista, va relatar la seua experiència amb aquestes paraules: "M'aplicaren corrents i em van moldre a puntellons durant cinc hores diàries. Van aconseguir que la meua respiració es desincronitzara amb la parla, seqüeles que encara avui continue tenint. Tot això sota les ordres de Benjamín i Manuel Ballesteros."

De València, el jove Ballesteros va saltar el 1974 al càrrec de comissari en cap de Sant Sebastià, i dos anys més tard el van nomenar

cap superior de Policia de la Corunya. Era, llavors, el més jove de l'estat. En 1978, el van destinar a la Prefectura Superior de Bilbao fins que, al maig de 1989, va succeir Roberto Conesa en la direcció de la Comissaria General d'Informació, després que el Superagent pactara el seu nomenament amb el ministre de l'Interior d'aleshores, el general Ibáñez Freire. El cas Arregi, i la presó de cinc policies acusats de la seua mort per tortures, va conduir Ballesteros fins la dimissió del seu càrrec. Però el 27 de març d'aquell 1981, el Govern li va encomanar el Mando Unificado de la Lucha Contraterrorista (MULC), on va estar fins l'accés dels socialistes al poder, a l'octubre de 1982. Processat el 26 de març de 1982 pel metratllament del bar Casa Hendayais, a França, es va negar a declarar davant els jutges. Arran d'això el ministre José Barrionuevo i Rafael Vera li van encomanar la Prefectura d'Operacions Especials.

Actualment, Jesús Martínez Torres (A12GO-7.080) és el comissari general d'Informació des de l'arribada del PSOE al poder. Nascut el 14 de setembre de 1941, va ingressar en la Policia el primer dia del febrer de 1964, i va arribar a ser, dins de la BPS, el cap "del grup PCE-PSUC" a Barcelona, i des d'allí va passar a Saragossa i va ser nomenat comissari de Sant Sebastià —com Ballesteros— l'any 1980. Inculpat durant el sumari del cas GAL, l'acusació popular va sol·licitar-ne el processament, com a superior jeràrquic de José Amedo i de Michel Domínguez. Quan el jutge que instruïa el sumari li va sol·licitar informacions sobre aquest grup, però, Martínez Torres va aportar retalls de premsa.

Durant els anys seixanta i setanta, al costat del seu mestre Raimundo Maestro Rebaque (A12GO-4890, policia des de 1945 i que va arribar a dirigir la Prefectura Superior de Sevilla), va ser un dels membres més actius de la BPS de Saragossa, on va actuar fins 1975. Deu anys més tard nombrosos militants d'esquerra que havien passat per les seues mans el van denunciar al president del Govern, Felipe González, com la persona que els havia torturat el 1971. Avui, des del seu càrrec, Martínez Torres controla tota la informació policíaca i la lluita antiterrorista.

El sindicalista dels comissaris. Un altre dels policies de la Brigada Social que va desenvolupar una gran carrera professional és Antonio Garrido Fernández (A12GO-7.354), fins fa un parell d'anys cap superior de Policia de Madrid. Nascut el 7 de febrer de 1942, va ingressar en la policia el mateix any que Martínez Torres. Va aconseguir el grau de comissari en 1979 i va ser cap superior de Policia de Pamplona. Va desenvolupar la seua activitat en la BPS d'Astúries, on

es dedicà a la persecució de l'esquerra com a infiltrat en el PSOE, la UGT i el PCE, principalment.

Per sol·licitar el seu ascens a comissari, quan era cap de la sala del 091 d'Oviedo, el mateix Garrido va escriure el seu currículum amb aquestes paraules: "Llicenciat de l'I·lustre Col·legi de Tolosa (França). Càrrecs orgànics en la clandestinitat amb reunions a nivell internacional. Desarticulació del PC d'Avilés, del PCI de Barcelona, del PCI d'Astúries, d'Acción Comunista de Madrid, de CC OO d'Astúries. Cap de la secció local d'IS (Investigación Social) d'Avilés, 11-12 a 10/74. Cap del grup BRIS (Brigada Regional de Investigación Social) de 1-X-72 a 4-XI-74."

Actualment és el president del Sindicat de Comissaris, i com a tal va enviar una carta el passat 29 de setembre a José Luis Corcuera, que encara era ministre de l'Interior. En ella el seu sindicat, en relació amb les morts en dependències de la policia de Miren Yanci i de Xabier Galparsoro, es va oferir "per col·laborar en l'aclariment i, si s'esqueia, sanció d'aquelles conductes que, excepcionalment, pogueren no ajustar-se a la trajectòria democràtica i de respecte a la legalitat de la generalitat dels integrants d'aquests col·lectius".

Al llarg de l'estructura policíaca, en distints nivells de la piràmide, d'altres destacats membres de la Brigada Político-Social han desenvolupat una ràpida i brillant carrera. Tots són comissaris i els premis i les recompenses han coronat la seua activitat. Tots van ingressar en la Policia durant la primera meitat dels anys seixanta, van aprendre en la repressió política a l'esquerra i han progressat amb la democràcia. José María Escudero Tejada (A12GO-7.553), nascut el 30 de desembre de 1945, va dirigir la Brigada Central de Informació després d'una llarga trajectòria

Dalt, Antonio Garrido, fins fa pocs anys cap superior de Policia de Madrid. És l'actual president del Sindicat de Comissaris.

Antonio González Pacheco, 'Billy el Niño'. Ara és cap de seguretat de l'empresa Renault.

des del seu ingrés directe en la BPS de Madrid, en 1965, on va ser responsable del "Grupo PCE" i del "MC", fins que Conesa el va nomenar cap del "Grupo Anarquista" en plena transició democràtica. Quan es va jubilar Conesa, Escudero va passar a dirigir el Grupo Policial del Banco de España i posteriorment va ser traslladat com a comissari a Barcelona.

En aquesta relació no falten personatges com el comissari en excedència Francisco Álvarez Sánchez (A12GO-7.936), cap directe d'Amedo i Domínguez quan era cap superior de Policia de Bilbao durant l'època en què es va desencadenar la violència dels GAL. Nascut el 6 de desembre de 1944 i policia des de 1966, després de l'escàndol GAL, Álvarez —molt relacionat amb la Brigada Antiatacos de Barcelona— es traslladà a Barcelona, on dirigeix l'empresa Check/In, dedicada a treballs de vigilància i que ha estat relacionada amb la "xarxa d'escoltes telefòniques" del comte de Godó, i per això és investigada. L'empresa Check/In va tenir entre els seus clients principals l'empresari Javier de la Rosa, ex-president de KIO a l'estat espanyol.

Un altre famós ex-membre de la BPS ha saltat a les planes d'actualitat arran del cas de les escoltes: es tracta de l'ex-inspector Juan

Antonio González Pacheco, més conegut com *Billy el Niño*, qui vigilava l'infiltrat en ETA Miguel Ruiz, *El Lobo*, suposat cervell de la xarxa d'escoltes.

Condecorat amb la Medalla de Plata al Mérito Policial el 1977, González Pacheco va ser un dels màxims col·laboradors del Superagent Conesa en la BPS primer i en la Brigada de Información més tard. Després de dedicar-se a l'antiterrorisme com els seus companys, es va veure relacionat amb la matança d'Atocha, en el judici de la qual va declarar com a testimoni. Dedicat als temes de seguretat en empreses privades i cap d'aquesta àrea en Renault, el seu nom es va veure embolicat també en l'escàndol Ibercorp quan va tractar d'obtenir informació financera sobre Manuel de la Concha i Jaime Soto.

Marià Sánchez Soler